

TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT NR 54

SUVI 2013

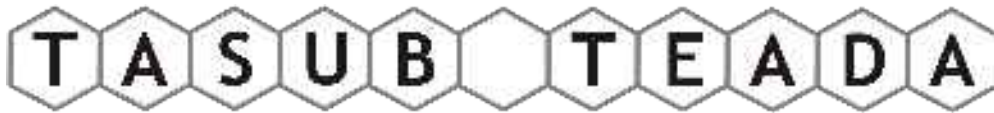
Foto: Rauno Rätsepp

Suvi on põllumehele kiire aeg: siin vaja kõpitseda, seal vaja nokitseda, kiiretest põllutöödest rääkimata. Kuigi päev on pikk, tundub ikka, et see kaob käest ja enne, kui murdosa vajalikest tööd tehtud saab, on päike juba silmapiiri taha kadunud.

Suurelt jaolt on talumehe suvised tööd seotud talveks valmistumisega: heina tegemine, kartuli muldamine jne.

Ka suuskade tõrvamine on kasulik suvel ära teha - mine tea, mis hetkel lumi maha sadada võtab. Peaasi, et kiirete tööde kõrvalt jõuaks ikka suve, sõpru, suitsusauna ja linnulaulu ka nautida.

- Arvamused Rally Estonia 2013 rahvuspargis toimuva etapi kohta
- 13.juulil toimub Ähijärvel traditsiooniline käsitööpäev ja simman
- Mikk Sarv Karula rahvuspargi algusest
- RMK külastusobjektide seisukorrast piirkonnas
- Kes elavad-toimetavad Saarjärve talus?

Rally Estonia2013

Käesoleval aastal plaanitakse Rally Estonia raames üks kiiruskatse läbi viia Karula rahvusparki läbival Lüllemäe-Kaika-Litsmetsa maanteel. See üritus on tekitanud vastakaid arvamusi, mida alljärgnevalt kajastatakse.

"Tarupettäi" toimikond

Külaelanik Tarmo Tuulas

Esiteks minu kui mootorisportihuvilise hinnang – kuna minu eriline lemmikala on kiiruskatsed kruusateel, siis viibin kogu selle ralli aja andunult raja ääres ja tunnen siirast rõõmu, et ei pea piletit ostma ja kuhugile sõitma. Seega kannatan välja kõik kaasnevad ebamugavused nagu naispere mure tolmu ja põllule lendavate kivide pärast, kinnihoidmist

vajavad koduloomad ja liikumiskiirang. Ralli keskkonnamõju on spetsialistid (st minust targemad) ilmselt juba hinnanud, kuna korraldajad on ju kooskõlastuse saanud. Ralli plusspooleks loeks veel tavalisest intensiivsema teeholduse.

Tarmo Tuulas
20 aastat kohalik elanik

Külaelanikud Olivia Till ja Mats Meriste

Meie, Olivia Till ja Mats Meriste, elukohaga Karula vallas, ei soovi, et meie koduteel toimuks rallivõistlus. Oleme ralli vastu oma kodukandis mitmetel põhjustel.

1) **Ralli halvendab oluliselt teede kvaliteeti.** Varasemate rallide järgselt tehtud teeholdus ei ole olnud piisav, mistõttu on siinsed kruusateed ralli järgselt halvemas seisus kui enne võidusõitu. Kuna kruusa on Lüllemäe-Rebasemõisa-Kaika maanteel niigi liiga vähe, siis ei tohiks sellele teele lubada üritusi, mis tee kvaliteeti oluliselt halvendavad ja kohalike elanike kulutusi autoremondile suurendavad.

2) **Ralli piirab liikumist.** Kuna meie kodutalu ainus väljapääs on Lüllemäe-Rebasemõisa-Kaika maantee ja see on terve päeva jooksul suletud, siis puudub meil 19. juulil võimalus vabalt liikuda. Meie kui põllumajandusettevõtjate tegevused on seega tol päeval oluliselt piiratud.

3) **Ohutus.** Varasemate aastate rallid on näidanud, et paraku ei toimu ralli ainult

võistluspäeval, kui tee on suletud ja seeläbi kohalikele võimalikult ohutuks tehtud. Rallile eelnevatel ja ka järgnevatel päevadel oleme rallirajal kohanud hulljulge sõidustiiliga autosid, kes 50 km/h piirangu alal kurvis külg ees vastu tuhisevad. Nendel teedel sõidavad rattaga ja kõnnivad igapäevaselt meie lapsed – soovime, et kodutee oleks neile võimalikult ohutu.

4) **Turvalisus ja privaatsus.** Me ei taha rallipäeval kodust lahkuda, et veeta aega vähesema müraga piirkonnas, sest meie kodu turvalisus ei ole sel juhul tagatud. Varasematel aastatel on ralli küllastajad korduvalt viibinud meie talu karjamaadel ning jõudnud talu õuealale.

5) **Prahistamine.** Meie talu tee otsas on eelnevatel rallipäevadel olnud kilelint, mille oleme hiljem leidnud kas teetruubist (suvi 2012) või lumehange maetuna (talvine ralli mõne aasta eest). Tegemist on küll väga väikese asjaga, kuid rallikorraldaja selline käitumine on olnud solvav.

6) **Ürituse sobimatus rahvusparki.** Arvame, et võidusõit (autoralli, mootorrattaralli jmt) ei ole sobivad üritused rahvusparkis läbiviimiseks. Oleme siia piirkonda – rahvusparki – rajanud oma kodu teadlikult, arvestades kaitseala piirangutega ja hinnates kõrgelt siinseid loodus- ja

pärandkultuuriväärtusi. Suured massiüritused ja müra tekitavad võidusõidud meie jaoks sellesse pilti ei sobi – plaanitav ralli ei tutvusta ega väärista ei siinset imeilusat loodust ega kohalikku pärandkultuuri.

Olivia Till ja Mats Meriste

Võistluse juht Silver Kütt

Rally Estonia toimub sel aastal neljandat korda ja läheb arvesse rahvusliku rallina. Ralli viiakse läbi ajavahemikul 19.-20.juuli 2013 neljas maakonnas (Võru, Põlva, Valga ja Tartu) ning 11 vallas (Kambja, Kõlleste, Valgjärve, Kanepi, Urvaste, Otepää, Sangaste, Taheva, Karula, Antsla, Sõmerpalu). Kuna ralli on aastast aastasse kasvanud ja populaarsust kogunud, oleme seadnud eesmärgiks koostöö kõikide kohalike elanike, valdade, maavalitsuste ja muude instantsidega. Et rallirada läbib ca 130 km teid, on kindlasti probleeme ja erimeelsusi palju, kuid oleme tänaseni suutnud jõuda erinevate osapooltega kokkulepeteni, mis on rahuldanud kõiki osapooli.

Ralli korraldus toob paratamatult kaasa kohalike elurutiini muutusi ja liiklushäirimisi. Kindlasti suudaksime koostöös kohalikega ja murede teadmisel rakendada meetmeid, mis suudaks rallikorraldusega kaasnevat probleeme vähendada.

Tänase seisuga oleme planeerinud Karula rahvusparki läbiva kiiruskatse reedel 19. juulil ajavahemikus 14:50 – 20:50, millest võistlusautod sõidavad kell 16:30 – 20:20. Teede varasem sulgemine on ette nähtud rallikorraldamise alustega, mis määratlevad raja turvamist ja kohalike elanike turvalisuse tagamist, et vältida võimalikke õnnetusi. Selle aja sees seatakse üles rajaturvajad, liikluskorraldajad, katset läbivad turvapealikud ja turvavaatlejad, et veenduda võistluse turvalisuses.

Kindlasti suureneb ka rallile eelneval nädalal liiklustihedus ralliks kasutatavatel teelõikudel. Võistlejad sõidavad seal eelneval kolmapäeval ja neljapäeval rajaga tutvumiseks, samuti välisajakirjanikud ja

fotograafid, kes eelnevalt oma pildistamise kohti välja valimas käivad. Kogu rallile eelnev sõitmine peab toimima kooskõlas kehtivate liikluskorraldustega ning kõik rikkumised on karistatavad vastavalt liikluseadusele. Rally Estonia omalt poolt on leppinud kokku politseiga, et teostada pistelisi kiirusemõõtmisi ja kontrollida liikluskäitumisi rallile eelnevatel päevadel.

Teavitustööd oleme teinud järgmiselt: vallad, maavalitsused, Politsei, Maanteeamet, Päästeamet, Kiirabi, Keskkonnaamet – kooskõlastame taotlustega. Kohalikele elanikele teeme teavitust kahes osas – esimene teavitust on 2-3 kuud enne võistlust, et informeerida tulevasesest sündmusest. Selle teavitusega viime kõikidesse postkastidesse ja infotahvlitele võistluse teavituse. Võimalusel räägime ka kodus olevate kohalikega läbi erinevad mured ja küsimused. Teise teavituse oleme tavaliselt toimetanud kohalike elanikeni 4-6 nädalat enne võistlust, kui täpne sulgemisaeg on paigas. Oleme võimalusel kasutanud ka kohalikke ajalehti, et edastada ralliga seotud muudatusi ja informatsiooni. Ralliküllastajate käitumist reguleerivad rajaturvajad, kes on spetsiaalselt pandud küllastajaid ohjama ja neid keelatud aladest eemal hoidma.

Rallikatse ajal on üldine liikumisvabadus kiiruskatsel piiratud, kuna tee on suletud ja kasutusel ralli toimumiseks. Inimestel on võimalik liikuda mööda teeääri ja rajaturvajate juhendusel.

Meeldivaid rallielamusi soovides,
Silver Kütt
võistluse juht
Rally Estonia 2013

Maanteeameti lõuna regiooni hooldevaldkonna juht Tiit Valt

**Pärast Rally Estonia toimumist korras-
tab ralliks kasutatavad teed ralli
korraldaja. Teelõikudele, kus on tolmu-
tõrjet juba teostatud, teeb korraldaja
vajaduse korral uue tolmutõrje. Tee-
korrastustöödele teostavad hiljem järele-
valvet Maanteeameti juhtivinsenerid ja
liikluskorralduse osakonna esindajad.**

Inimeste liikumisvõimalused on ralli
toimumise ajal häiritud, kuid ralli korraldajal
on kohustus kooskõlastada tee sulgemine
kiiruskatse toimumise ajaks kohalike
elanikega. Vaba liikumine on ralli kestel

piiratud eelkõige riigimaanteedel osas, sest
ralli korraldajal on kohustus garanteerida
turvalisus ning liiklusohutuse tagamiseks
vältida jalakäijate ja jalgratturite liikumist
kiiruskatseks suletud teel. Rally Estonia on
toimunud mitmeid aastaid ning seni
Maanteeametil korraldajatele pretensioone
olnud ei ole, seega ei sea Maanteeamet
ralli korraldamisele takistusi.

Tiit Valt

Maanteeameti lõuna regiooni
hooldevaldkonna juht

Karula valla seisukoht ralli kohta

**Karula Vallavalitsus on seisukohal, et
kuna ralli üks etapp toimub avaliku
kasutusega riigimaanteel, mis läbib
Karula rahvusparki territooriumi, peavad
ralli korraldajad oma tegevuse koos-
kõlastama Keskkonnaameti ja**

Maanteeametiga.

Samuti tuleb arvestada kohaliku kogukonna
huvidega.

Rain Ruusa
vallavanem

Keskkonnaeksperdi seisukoht ralli läbiviimisest rahvusparkis

**Planeeritava ralliga
seoses tahaksin
meelde tuletada, et
siin on rahvuspark.
Karula rahvusparki
kaitse-eeskirjas on
loetletud rahvusparki
kaitse-eesmärgid,
millest üks on Lõuna-
Eestile iseloomulike
metsa- ja järverikaste
maastike, pinna-
vormide, looduse ja
kultuuripärandi ning
tasakaalustatud
keskkonnakasutuse
tutvustamine.**

Karulas on tehtud aastaid tööd ja
investeeritud palju raha selleks, et seda
eesmärki täita: luua inimestele loodusega
tutvumiseks paremaid võimalusi, teha info
kättesaadavaks. Karula looduse rikkusi ja

Talvine ralli Karula teedel paari aasta eest.

Foto: O.Till

omapära on ka rahvusvaheliselt tutvus-
tatud. Ja üha rohkem on inimesed hakanud
siin käima just loodusega tutvumise
eesmärgil.

Ralli eesmärk on hoopis teine. Rallihuvilistel
ei jätku enamasti tee ääres asuva jaoks

silmi. Ralliga kaasnevad müra ja liiklustakistused, mis takistavad loodust nautima tulnutel seda teha. Seadke ennast inimese olukorda, kes on teinud pikaajaliselt plaane, uurinud eelnevalt rahvuspargi loodusväärtusi, pannud paika oma matkaplaanid, ostnud piletid ning sõidab lõpuks Karulasse – aga loodushäälte asemel kuuleb ainult autode undamist ja kavandatud marsruudil matkata ei saa.

Karula kaitse-eeskiri ütleb ka, et kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või seisundit. Minu arusaamist mööda ralli kahjustab ülaltoodud eesmärgi saavutamist. Ja ka kaitseala mainet.

Pille Tomson

EMÜ Põllumajanduse- ja keskkonnainstituudi maastikuhoolduse ja loodushoiu osakonna teadur

Karula rahvuspargi külastusobjektide seisukorrast

Karula rahvuspargi suvine külastushooaeg on alanud ja sellega seoses on saabunud ka kiired ajad külastusobjektide hooldamisel ja korrasoleku tagamisel. Sellest aastast ei abista RMK loodusvahte objektide hooldamisel enam lepingulised hooldajad, vaid kogu töö tuleb ära teha oma jõududega. Sellest tingitult ei ole aga objektidel toimuvast enam niivõrd operatiivset ülevaadet. **Pöördume kõigi kohalike poole palvega: kui märkate kusagil lõkkekohtades või matkaradadel lõhkumisi, vargusi või avaliku korra rikkumisi, siis palume sellest koheselt teavitada loodusvaht Mati Urbanikku (529 0388).**

Rebasemõisa vaatetorn on alates maist külastajatele suletud, kuna torni ronimine on muutunud külastajatele ohtlikuks. Hoolimata 2010. aasta lõpus ja 2011. aasta alguses tehtud hooldus- ja värvimistööst on torni tugipalkide seisukord järjest halvenenud. Hinnapakkumised torni remondiks on võetud ning hetkel tegeletakse rahastamisvõimaluste leidmisega. Külastajatele on jätkuvalt avatud Mäekonnu vaatetorn. Suuremäe telkimisalal asunud kiik on tänaseks oma loomuliku lõpu leidnud ja uut kiike sinna RMK poolt kavas paigaldada ei ole. Värske info loodushoiuobjektide seisukorra muutuste kohta on kättesaadav RMK kodulehel www.loodusegakoos.ee.

Karula külastuskeskuses asuv teabepunkt on sellel aastal hooajaliselt avatud 15.maist kuni 31. augustini iga päev kell 10.00-18.00. Külastuskeskuse aidahoones on avatud püsiekspositsioon, mis tutvustab Karula kihelkonna eluolu 20. sajandi esimesel poolel.

Karula rahvuspargi külastuskeskuse

Nüüdseks lagunenuid kiik sai tehtud talgukorras 2007.aastal.

Foto: K. Preismann

majutushoonet on võimalik välja rentida ööbimiseks, seminarideks ja koosolekuteks. Majutushoones on võimalik korraga öömaja pakkuda kuni 20-le inimesele. Broneeringuid selleks saab teha telefonil 5304 3504 või meiliaadressil karula.teabepunkt@rmk.ee.

Kaidi Jõesalu
RMK teabespetsialist

Rattarent

Alates esimesest juulist saab Karula rahvuspargis rentida maastikurattaid koos varustusega. Rattaid on kokku viis, neist kolm täiskasvanutele ja kaks lastele. Rentimiseks on vajalik ette helistada Agu Trollale telefonil 5663 9335.

Hinnakiri:

Periood	Hind (EUR)	Hind kogukonnale (EUR)	Lisavarustus 1tk. (EUR)
1 tund	2.50	1.30	0.50
iga järgnev tund kuni 6 tundi	2.30	1.20	0.50
6-12 tundi	10	6	1.00
24 tundi	13	8	1.00
2 päeva	23	13	2.00
3 päeva	31	17	3.00
4 päeva	39	22	4.00
5 ja rohkem päeva	7.50	4.50	1.00

Rataste rentimist korraldab MTÜ Huulhein, mis asub Antsla vallas, Mähkli külas, Mäekonnu talus. Samas on võimalik soovijatel tellida ka loodusmatkade korraldamist.

Kogukonnale renditakse rattaid soodsamalt ning Lüllemäe Põhikooli loodus- ja matkaringi laste ja kogukonna matkadeks anname võimaluse piires rattaid tasuta kasutada. Projekti „Karula rahvuspargi rattarent Valgamaale“ rahastab regionaalministri valitsemisala kohaliku omaalgatuse programmi vahenditest.

Jana Huul
MTÜ Huulhein juhatuse liige

Lüllemäe loodusringi lapsed rattamatkal Karula maastikke avastamas.

Foto: O.Till

Parasiidid lemmikloomadel

Viimastel aastatel on hakanud kärntöbi rohkem levima, sest seda haigust kandvate rebaste ja kährikute arvukus on tänu marutõvevastasele vaktineerimisele kasvanud. Nii ristuvad ka koerte kasside teed üha sagedamini kärntöbiste metsloomade omadega. Allolev artikkel annab põgusa ülevaate mõningatest parasiitidest, mida meie koduloomad saada võivad ja kuidas nendega siis toime tulla.

Kärntöbi on rahvapärane nimetus sügelissüüdiklesta *Sarcoptes scabiei* var. *Canis*'e poolt põhjustatud haigusele.

See on nahaparasitoos, millele on iseloomulikud kihelus, sõlmed ja villid nahas, koorikud nahapinnal, naha paksenemine, voldistumine ja korpade lõhenemine. Koerte süüdiklest võib tabada ka kasse, küülikuid, hiiri jt liike. Nakatumine on lihtne - peamiselt loomalt loomale, kuid ka saastunud pindade kaudu.

Sügelislestad kahjustavad looma nahka, uuristades sinna käike. Nakatunud loomal tekib tugev kihelustunne, mistõttu ta sügab end pidevalt ning see omakorda põhjustab nahkahjustuste suurenemist. Looma karvad võivad osaliselt või täielikult välja langeda. Loomakliinikusse jõuabki enamasti juba tugevalt sügelev ja osaliselt karvadeta koer. Sügelislestade vastu on olemas ravimid. Tihti peab lisaks „lestarohule“ kasutama ka ravimeid kaasneva põletiku raviks. Mida kehvemas seisus on loom, seda pikaajalisem ja kallim on ravi. Loota, et „äkki läheb üle“ või paraneb ise, pole mõtet.

Kevadega koos ärkavad ka **puugid**, kes siirutavad ohtlikke nakkushaigusi. Neist on koertele kõige ohtlikum borrelioos. Borrelioosi esmasteks tunnusteks on palavik ja loidus. Hilisemas haigusjärgus hakkab koer lonkama ning kujunevad välja neerude-, südame- ja maksakahjustused. Parim viis puugid ja nende poolt levitatavad haigused oma loomast eemal hoida on kasutada sobivat puugitõrjevahendit.

Vahendi valimisel on tähtis, et manustatav doos oleks õige. Väiksem kogus ei ole kokkuhoid, sest siis ei toimi ravim piisavalt efektiivselt. Kindlasti tuleb osta parasiidivastased vahendid loomakliinikust või apteegist. Osad koertele toimivad puugitõrjevahendid ei sobi kassidele. Lemmikloomapoodides müüdavad vahendid on vaid repellendid, mis ei kaitse looma nakkuste eest ja põhjustavad sageli erinevaid allergilisi reaktsioone.

Kui suvi käes ja ilmad soojad, on loomaomanikel uus mure – **kirbud**. Kirbud võivad levitada paelussi vastseid ning inimesele ja loomadele ohtlikke baktereid ja viirusi. Kui teie loom on ülitundlik kirbuhammustuste suhtes, siis piisab ühest ainsast kirbust, et loom hakkaks üle terve keha sügelema ja allergiline nahareaktsioon võib viia tugeva nahapõletiku ja karvade väljalangemiseni.

Kõigi eelpool mainitud haiguste vältimiseks tuleb olla oma loomade tervise suhtes tähelepanelik. Kui märkate, et lemmiku tervis ei ole päris korras, ei tasu ootama jääda, et äkki läheb ise paremaks ja probleem laheneb, vaid alati pidage nõu loomaarstiga. Mida varem haiguse põhjus leitakse, seda efektiivsem on ravi ja looma tervis saab korda.

Jaan Luht DVM
Valga Loomakliiniku loomaarst

TEGEMISI

Keskkonnaamet avas etnograafilise püsinäituse

Avatud püsinäitus kajastab Karula kihelkonna rahvakultuuri ja elulaadi 20. sajandi esimesel poolel. Näitus on jagatud erinevateks teemadeks nagu toiduainete varumine ja säilitamine, käsitöö, põllundus jms. Aidaruumi esimese korruse eesosas on tähelepanu all vilja ja muu toidukraamiga seonduv, tagumine sein on pühendatud naiste käsitööle. Pööningukorrusel on mudel Karula kihelkonnas asunud ja nüüd Vabaõhumuuseumis eksponeeritavast Rusi talu rehemajast. Välja on pandud ka taimede kasutamise seotud teemad. Näituse ülesehitus annab võimaluse võimalikult paljusid eksponaate puudutada, ja tutvustatavaid töövõtteid ise järele proovida. Näiteks saab käsikiviga jahu jahvatada, uhmrise otra tanguks tampida, villa kraasida, vokiga lõnga kedrata, kaaluda, jne.

Ekspositsiooni avamine 10.mai.

Foto: K. Jõesalu

Näituse külastamine on tasuta ning suveperioodil avatud kõigile huvilistele iga päev 10.00 – 18.00.

Püsinäitus täidab rahvusparki kaitsekorralduskavast tulenevaid eesmarke ja toetab Karula rahvusparki tutvustavate õppeprogrammide läbiviimist. Samuti on näitusel välja pandud esemeid võimalik suvistel käsitööpäevadel kasutada.

Eksponeeritud esemed on suures osas

Rahvusparki keskuse aidas on püsinäitus.

Foto: K. Jõesalu

pärit siitsamast Karula kihelkonnast ning annetatud kohalike elanike poolt. Suur tänu kõigile, kes aitasid kaasa näituse valmimisele!

Aidahoone renoveeris OÜ Amain Ehitus. Ekspositsiooni projekti koostas Liisi Jääts Eesti Rahva Muuseumist, väljapaneku teostas MTÜ Vanaajamaja.

Etnograafilise ekspositsiooni projekti rahastamist toetas Euroopa Liidu Regionaalarengu Fond.

Tiia Trolla
Keskkonnaameti
keskkonnahariduse spetsialist

Antsla valla puupäevad Mäekonnus

MTÜ Huulhein korraldas koostöös Antsla linna ja Tartu Kõrgema Kunstikooliga 3-7. juunil Mäekonnu talus Mähklis puupäevad. Tartu Kõrgema

Ahti Parijõgi lapsi õpetamas. Foto: J.Huul

Kunstikooli skulptuuriosakonna tudengid ja osakonna meister Lauri Tamm disainisid ning valmistasid Antsla linnale kaks puupinki. Üks neist pühendatakse kunagisele Antsla spordiedendajale ja koolidirektorile Aksel Kersnale, teine pink kavandatakse Antsla linna elanikele. Valminud pingid viiakse Antsla linna.

Puupäevade raames õpetas meister Ahti Parijõgi Antsla valla noortele ka puidust mänguasjade ja pillide tegemist.

Puupäevade korraldamist toetasid Antsla vald, Paadi Pagar, Ilumäe Talu, Tartu Mill, Antsla Inno, Sän&Män OÜ ja OÜ Navitrolla.

Jana Huul

MTÜ Huulhein juhatuse liige

Meie kodu Saarljärvel

Oleme Peeter Puna ja Stella Mangus-Puna. Saarljärve talus elame alates eelmise aasta detsembrist. Meie suguvõsade juured on Lõuna-Eestist. Viimati elasime Tallinnas, aga juured tõmbasid meid koju. Peeter ütleb, et maatüki vahetasime maailma vastu.

Peeter on tehnoloogiaõpetaja haridusega, tegelenud ehitajate ja restauraatorite õpetamise, ökoehituse ja loodussäästliku eluviisi koolitustega. Tallinnas elasime enda ehitatud kergsavimajas. Siin on meil esialgu väga palju tegemisi korraga, aga me teeme kordamööda, küll siis järje peale saame.

Stella on hariduselt matemaatik, tegelenud õpetamise ja lasteaia juhatamisega, kirjutanud muinasjutte ning luuleraamatuid.

Meiega koos üles kasvanud viis last on enda kodudesse liikunud.

Saarljärve majapidamist oleme lisaks mesilastele täiendanud koduloomade ja

Saarljärve pererahvas.

Foto: P. Puna

kodulindudega, kuid mitte ainult – väga meeldiv tunne oli, kui kevadel vanasse lauta suitsupääsuke pesa tegema hakkas. Katsume hoolega hoida kõike seda, mida maailm meile niisama ja rõõmuga pakub. Aitäh olemast sellele kohale siin maapeal ja inimestele.

Meie tegemistest saab aimu kodulehel www.ökomaja.ee või kohapeal.

Peeter ja Stella

Karula rahvuspargi algusest

Kümme aastat tagasi kirjutasin Tarupettäile loo, kuidas Pautsjärve hongad omale rahvuspargi rajasid. Kalle Eller meenutas ükskord Karula rahvuspargi mõtte sünnilugu – kuidas Apja küla meeste Piigle Juksi (Juhan Peegel) ja Tsiruli Riksi (Richard Tsirul) hoolimine ilusast metsast aitas möödunud sajandi seitsmekümnendatel aastatel säästa põliseid hongamände Pautsjärve rabatükikese ümber.

Väga vanad puud ja põline mets suudavad vahel tõmmata enda ligi aitajaid ja toetajaid, pakkudes samas vastu oma tarkust ja abi. Pautsjärve vana mets pakkus mängu- ja pesaaset metsistele, pääsedes nõnda metsisemängualana ka ise raieringist. Kuigi Palu metsavaht olla metsise maha lasknud ja viina kõrvale ära söönud, ei raatsinud raietöölised Piigle Juks ja Tsiruli Riks metskonnas teada anda, et mängupaigas enam mängijat pole – mets oli selleks liialt ilus. Peagi õnnestus hongadel sellesse metskonda metsnikuna tööle saada Kalle Eller, kes üheskoos Apja küla raiemeestega hoidis Pautsjärve rabatükki hoolikalt puutumatuna.

1973. aastal olin minagi raietöölisena Karula metsades endasse metsarahu kogumas. Suur tänu selle võimaluse eest Kalle Elleri perele! Korra viis Kalle mind Pautsjärve puude juurde. Sain sealt ja mujaltki Karula metsist ja järvist head hingerahu ning jõudu oma tee otsimisel. Selle jõu toel kirjutasin oma Eesti Põllumajanduse Akadeemia metsanduse kursusetöösse Kallega koos mõeldud mõtted ja kavad kaitseala loomiseks ning jätkasin hiljem Metsainstituudi looduskaitse osakonnas töötades kaitseala kavandamist. Paraku jäid head mõtted pikkadeks aastateks oma aega ootama.

Tänu Kalle Elleri ja Karula metsadesse elama tulnud Kaido Kama pingutustele ning hoolimisele pääsesid ilusaimad metsad sel ajal raiumisest. Olles metsnikuametis üks ühel, teine teisel pool Ähijärve, hoidsid nad ära suuremad lageraied tulevase rahvuspargi aladel. Karula puu- ning metsarahva

Mikk Sarv.

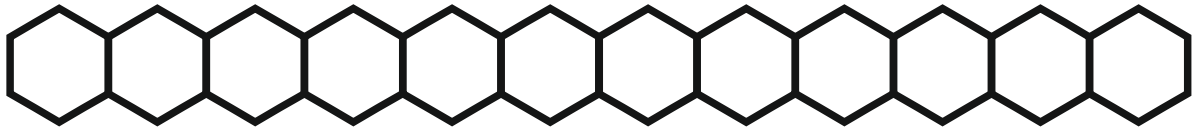
Foto: K. Vilbaste

kasvav vägi vedas appi aina enam inimesi – Eerik Leibaku, Pille Tomsoni, Rein Kuresoo, Kalevi Kulli ja palju teisi. Kõik nad aitasid üheskoos lõpuks vana metsa unistusel tegelikkuseks saada: kesta läbi mitmete põlvkondade õppimise ning rahu leidmise paigana, uudistada ise rahvuspargi külastajaid ja jagada oma tarkust ning väge ka teistele.

Seitsmekümnendate alguses oli lummas esimese rahvuspargi, Lahemaa rajamine Eestisse. Muidugi viis see mõttele, kas väärt paiku järgmistele rahvusparkidele leidub mujalgi Eestis. Mitmeski mõttes tundus Karula ja Ähijärve ümbrus selleks sobivana. Kuigi metsad ei olnud veel väga vanad, olid need ehk vaid korra lagedaks raiutud, seega oli ürgsust neis veel küllaga talle. Tähtis oli vaid hoida ära edasised lageraied.

Karulas on see õnnestunud nüüdseks peaaegu poole sajandi vältel. Iga aasta lisab rahvuspargile väärtust ja väärikust juurde. Hoidkem seda, nii oleme isegi väärikamad!

Mikk Sarv

Kaika Laine mälestuseks

Selle aasta 21. aprillil oleks nagu aeg maailmas seisma jäänud. Teade Kaika Laine surmast levis kulutulena. Laine kodanikunimi oli Roht aga teatakse teda ikkagi Kaika Lainena.

Öeldakse, et meie eluülesanded on seotud selle kohaga, kuhu sünnitakse. Laine eluülesanne oli täita Kaikas ja sellega ta sai ülihästi hakkama. Seda, mida suutis Laine nende pikkade aastate jooksul tuhandete inimeste tervise heaks teha, on võimatu millegi materiaalsega mõõta.

Kindlasti ei ole see raha. Rahaga oli Lainel omapärane suhe. Nagu Laine ise korduvalt mainis, siis kõigeväeline annab täpselt nii palju kui vaja on, ei grammigi rohkem ega vähem. Rahast Laine ei hoolinud, aga inimeste suhtumine loodusesse ja kaasinimestesse läks talle vägagi korda. Pani ta ju inimestele korduvalt südamele – tänama peab kõige eest, mida saad kas teiselt inimeselt või loodusest. Näiteks oli ravimtaimede korjamine Laine jaoks omaette rituaal. Tähtsad olid aeg ja koht, millal ja kus taimi korjata. Igalt taimelt küsis ta luba ja alles siis, kui sai jaatava vastuse, korjas. Pärast ei jätnud ta kunagi tänamata.

Laine juurde käidi mitte ainult tervisehädadele leevendust saamas, vaid ka nõu ja juhatust otsimas ning seda ta ka talle omase huumoriga jagas. Kuigi oma raskematel hetkedel ei saa me Lainelt enam abi ega nõuannet paluda, saame

Laine oma 85 juubelil. Kahjuks tähistasime tänavu tema sünniaastapäeva.

Foto: erakogu

mõelda selle peale, mida Laine oleks meile soovitanud. Mõned Laine nõuanded kaasinimestele:

Ela ja tegutse piibli kümne käsu järgi.

Ole kaasinimeste vastu hea.

Ela oma töövaevast.

Sa ei pea kaasinimeste üle kohut mõistma – las teeb seda jumal.

Ära kiida ennast – las teevad seda teised.

Kord ammusel ajal Viljandi surnuaial jalutades märkasin ühel hauatahvliil kirja sõnadega: „Ärge leinake, vaid meenutage“. Arvan, et Laine ütleks meile samuti.

Mati Urbanik

INFO

Käsitööpäev ja simman

Traditsioonilised käsitööpäev ja simman toimuvad sel suvel Ähijärvel 13. juulil. Et tänavu on rahvuspargil juubeliaasta, siis peame ka sünnipäevapidu söögi, tantsu ja lauluga.

Laupäeval 13. juulil algusega kell 10:00 räägib Silvi Pihlakas ajaloolise Võrumaa toidupärandist. Kuigi paljud eesti traditsioonilised toidud on tuntud kõikjal Eestis ning valmistatud üpris sarnaselt, on terve rida toite, mis on omased mõnele üksikule piirkonnale. Kõigest täpsemalt kuuled, kui tuled kohale.

Lisaks jutule saab üht-teist ka ise proovida teha ja maitsta. **Alates kella 11:30 on avatud töötodad.** Lapsed saavad meisterdada pliidirauakaraskeid, täiskasvanutele jagatakse näpunäiteid koduveini valmistamiseks. Küpsetatakse lammast ja hernekotlette ning keedetakse leivakilet.

Õhtul 19:00 on kõik Karula elanikud ja sõbrad oodatud Ähijärve äärde simmanile.

Laulu- ja pillihääle võtab üles ansambel "Laudaukse kääksutajad". Saab mängida, tantsida ja laulda ning maitsta head-paremat. Ära unusta ka omatehtut kaasa võtta!

Lilian Freiberg

Rüakiisel ja nisuvein.

Juudinurme eelmine perenaine tegi leivajuurest leivakilet. Selleks võeti leivajuurt, kallati vett juurde ja lasti läbi sõela. Puhast juurevedelik pandi patta keema. Kapipeal seisis temal veel suur nisuveini pudel. See oli ilus kollast värvi vein ja maitstes väga hea. Mõnikord said ka lapsed sealt mekkida.

Maitsvaid hetki Juudinurme talust jagasid Kersti, Klara ja Armilda

Eerika Järvisaarelt teadis kõnelda, et kui vanasti Pirrupuusaarel liha suitsutati, siis peeti oluliseks, et vana kuu kuivaga (köval ajal) liha suitsu saaks ja välja noore kuu kuivaga. "Saaron Piitrel oll ka ütlus, et pehmel aol nakas liha ikma."

Joonis: Uku Freiberg

TARUPETTAI
KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

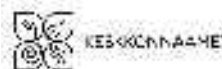
Täname kõiki autoreid ja kaasamõtlejaid!

Tarupettäi koostaja:
Keskkonnaameti keskkonnahariduse spetsialist Tiia Trolla
mobiil 525 1552
Tiia.Trolla@keskkonnaamet.ee

RMK Karula teabepunkt
avatud E–P 10–18
Ähijärve kontor avatud
E–R 9–16

Address: Ähijärve küla, Antsla
vald, 66420 Võrumaa,
telefon 782 8350

Loodusvaht 529 0388
Teabespetsialist 5304 3504
Maahoolduse spetsialist 5340 8012
Looduskasutuse spetsialist 516 1479
Keskkonnahariduse spetsialist 525 1552

Välja antud Sihtasutus Keskkonna-
investeeringute Keskus toetusel